

Broedvogels van Landgoed Haarzuilens in 2025

Albert de Jong & Christian Brinkman

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Citeren als: De Jong A. & Brinkman C. 2025. Broedvogels van Landgoed Haarzuilens in 2025. Sovon-rapport 2025/99. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Christian Brinkman & Albert de Jong

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Versie	concept	30-10-25
Inhoudelijke toets	André van Kleunen	29-10-25
Vrijgave na conceptversie	André van Kleunen	30-10-25
Vrijgave na definitieve versie	Jelle Postma	1-12-25
Versie 2	definitief	1-12-25

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
2 Beschrijving van het gebied	6
2.1 Berkenbos, eendenkooi en griend	7
2.2 Golfterrein	7
2.3 Parkbos	8
2.4 Open gebied	9
3 Werkwijze	11
3.1 Methode & veldwerk	11
3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens	12
3.3 Weers- en andere omstandigheden	12
3.4 Afwijkingen/foutendiscussie	12
4 Resultaten	13
4.1 Aantallen en dichtheden	13
4.2 Vergelijking met eerdere karteringen	14
4.3 SNL-beheertypen	19
4.4 Soortbesprekingen	20
5 Evaluatie	27
6 Literatuur	28
Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025	29

Samenvatting

In 2025 is in opdracht van Natuurmonumenten het Landgoed Haarzuilens (441,5 ha) gekarteerd op broedvogels.

Er zijn vijf integrale bezoeken gebracht die meestal voor zonsopgang aanvingen. Naast de reguliere ochtendbezoeken zijn twee nachtbezoeken aan het gebied gebracht.

Er werden 73 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 65 integraal zijn gekarteerd.

Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig, maar zijn niet gekarteerd. Van de aangetroffen soorten staan er acht op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten, meest soorten uit de categorie Gevoelig.

Boerenlandvogels zijn per saldo afgenomen in het gekarteerde gebied, mede door de verandering naar een meer halfopen landschap. Vooral de afname van de Kievit valt daarbij op. In de meest intensief beheerde raaigraslanden zijn broedvogels vrijwel verdwenen. De uitbreiding van heggen, struiken en andere kleinschalige landschapselementen zorgt daarentegen juist voor een toename bij in struiken broedende zangvogels zoals de Zwartkop en Spotvogel. Ook de successie in het nog jonge Parkbos speelt deze soorten in de kaart. Pionierssituaties en ruigten zijn er minder in dat gebiedsdeel, waardoor Blauwborsten en Bosrietzangers over hun hoogtepunt lijken. Voor de meeste bosvogels geldt dat de veroudering van het bos op het golfterrein positief uitpakt. Spechten zijn toegenomen, evenals kraaiachtigen en Grauwe Vliegenvangers. Enkele schaarse broedvogels hebben zich in de afgelopen twee decennia gevestigd in het gebied: Ooievaar, IJsvogel en Raaf. Bij deze soorten geldt dat mede dankzij zachtere winters en een uitbreidende populatie ook Haarzuilens werd ontdekt als geschikt broedgebied.

Broedeiland (links) van Brandganzen op het golfterrein. De afwisseling van waterplassen met eilandjes en kort gras vormen een ideaal broedgebied voor verschillende ganzensoorten. 22 mei 2025 (Albert de Jong)

1 Inleiding

In 2025 is in opdracht van Natuurmonumenten Landgoed Haarzuilens (441,5 ha) gekarteerd op broedvogels.

De inventarisatie vond plaats in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waarin onder andere het monitoren van broedvogels in een zesjarige cyclus wordt vereist en waarvan de resultaten worden gerapporteerd aan de betreffende provincie.

Het veldwerk en de rapportage werden vanuit Sovon uitgevoerd/geschreven door Albert de Jong en Christian Brinkman. Stéphanie IJff was de contactpersoon bij Natuurmonumenten. André van Kleunen was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor.

Sovon-collega André van Kleunen wordt bedankt voor zijn bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport. Stéphanie IJff van Natuurmonumenten voorzag het concept van commentaar.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van het *International Ornithological Committee* (IOC).

Op het golfterrein bevindt zich een kolonie Aalscholvers. 29 april 2025 (Christian Brinkman)

2 Beschrijving van het gebied

Landgoed Haarzuilens is een natuurgebied in de provincie Utrecht, ten noordwesten van de stad Utrecht. Het gebied ligt ingeklemd tussen de A2 in het noordoosten, de bebouwde kom van Vleuten in het zuidoosten en de spoorverbindingen Utrecht Centraal-Woerden en Harmelen-Breukelen in respectievelijk het zuiden en westen. Centraal in Landgoed Haarzuilens ligt Kasteel de Haar en het omringende, in Engelse landschapsstijl aangelegde, park. Kasteel de Haar valt, net als het aangrenzende dorp Haarzuilens, buiten deze opdracht.

Figuur 1. Overzicht van het gekarteerde gebied met toponiemen.

Het onderzoeksgebied bestaat overwegend uit kruiden- en faunarijke graslanden en akkers (198 ha). Daarnaast beslaat het golfterrein (inclusief parkeerplaats) ongeveer 64 ha en het Parkbos aan de westkant van het gebied beslaat ongeveer 62 ha. Ook zijn er enkele bosjes, een griend en een eendenkooi.

2.1 Berkenbos, eendenkooi en griend

Tegen de A2 aan de noordkant liggen de wat nattere delen van het onderzoeksgebied, een berkenbos, griend en de eendenkooi. De gebieden worden gescheiden door een snelfietspad dat Maarssen en Vleuten met elkaar verbindt. In het noordelijkste puntje van het onderzoeksgebied ligt een wilgengriend (1,7 ha) met een aansluitend rietveld (1,3 ha), moeras (0,9 ha) en wilgenopstand (2,1 ha). De wilgen van de griend worden eens per drie jaar afgezet. Dit rouleert, waardoor er een mozaïek ontstaat van wilgenopslag van verschillende leeftijden. Binnen de wilgengriend, het moeras en de eendenkooi worden door Vogelringstation de Haar vogels geringd voor het *Constant Effort Site*-project (Sovon 2025). De eendenkooi bestaat uit een centrale plas met vier ‘vangpijpen’ welke deels nog voorzien zijn van rietschermen. Het omringende bosje bestaat grotendeels uit wilg, els en populier. Tegen de A2 bevindt zich tevens een vochtig bosje (8,7 ha) met overwegend eik en berk. Dit bosje kent een rijke ondergroei van lijsterbes, varens en braam, vooral die laatste maakte de toegankelijkheid tijdens latere tellingen ingewikkeld.

Eendenkooi (links) met het berkenbosje (rechts) met daartussen vochtige weilanden. 28 april (Christian Brinkman)

2.2 Golfterrein

In het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied bevindt zich golfclub de Haar, wat een afwisselend terrein is van open stukken kort gehouden gras (*greens*), waterpartijen en bos. Aan de rand van het golfterrein bevinden zich enkele lanen met hoge, oude beuken en eiken. Tussen de *greens* liggen verschillende geïsoleerde percelen met bomen, met name de hoge dennen vallen hierbij op. In deze dennen zitten ook vrijwel alle blauwe reiger- en aalscholvernesten. Struweel is op het golfterrein met name langs de bosschages te vinden, dit struweel bestaat uit onder andere vlier, aalbes en hazelaar. In het algemeen zijn er relatief weinig struiken en heeft het oude loofbos daardoor een vrij open karakter. Bij de bespreking van de resultaten van het golfterrein is de oude begrenzing aangehouden en blijven de open graslanden die na 2013 bij het golfterrein zijn gevoegd buiten beschouwing. Het gaat om het deel dan in 2013 en 2025 werd gekarteerd (zie figuur 3).

Oostelijk deel golfterrein tijdens zonsopkomst. Oude loofbomen worden hier afgewisseld met zeer kort gras (greens) van de golfbaan. 22 mei 2025 (Albert de Jong)

2.3 Parkbos

Aan de westkant van het onderzoeksgebied bevindt zich anno 2025 Parkbos de Haar (61,9 ha). Tot tien jaar geleden bestond dit gebied nog uit graslanden voor agrarisch gebruik maar in 2015 zijn door duizenden participanten 70.000 bomen geplant en zijn waterpartijen aangelegd. Inmiddels is deze aanplant uitgegroeid tot een jong bos, met een dichte beplanting van allerlei soorten loof- en naaldbomen. Door de grote dichtheid aan bomen is er weinig ruimte voor ondergroei. Langs de bosranden zijn op enkele plekken overgangen naar dicht struweel en ruigte. Aan de noordkant van het Parkbos ligt een open graslandgebied dat extensief wordt beheerd en waar begrazing met jongvee plaatsvindt. Een perceel bestaat uit een greppelpasdras, waar de waterstand met een pomp in het voorjaar op hoog peil wordt gehouden. Door het Parkbos lopen diverse wandelpaden en een fietspad.

Plas-drasperceel op 13 juni 2025. Een groot deel van de omliggende percelen was toen al gemaaid. (Albert de Jong)

2.4 Open gebied

Het grootste deel van het onderzoeksgebied bestaat uit open percelen met lage begroeiing (tabel 1). Zowel aan de west- als oostkant van het gebied bevinden zich tientallen hectare kruidenrijke graslanden, afgewisseld met vochtige hooilanden (vooral noordoosten) en kruidenrijke akkers (zuidoostkant van het onderzoeksgebied). Daarnaast bevinden zich in het gebied open delen met een agrarische bestemming, met name in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. Aan de westkant van het onderzoeksgebied, ten noorden van het parkbos, bevinden zich voor weidevogels interessante nattere weilanden. In het open gebied zijn verschillende typen opgaande structuren te vinden zoals kleine bosjes, elzensingels en struweelhagen.

Zonsopkomst bij de eendenkooi. 28 april 2025 (Christian Brinkman)

Tabel 1. SNL-Beheertypen van Landgoed Haarzuilens in 2025 (bron: Natuurmonumenten)

SNL	Beheertype	Opp (ha)	%
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland	181,3	41,1
E01.06	Overige cultuurgrond	61,9	14,0
N17.03	Park- en stinzenbos	49,3	11,2
E01.01	Overig gebouw en erf	19,7	4,5
N10.02	Vochtig hooiland	19,6	4,4
N12.05	Kruiden- en faunarijke akker	16,2	3,7
N12.03	Glanshaverhooiland	15,8	3,6
N00.01	Nog om te vormen naar natuur	12,3	2,8
N15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos	9,4	2,1
E01.03	Weg en parkeerterrein	9,0	2,0
N04.02	Zoete plas	8,4	1,9
N14.03	Haagbeuken- en essenbos	7,2	1,6
N12.06	Ruigteveld	6,2	1,4
L01.09	Hoogstamboomgaard	4,4	1,0
E01.02	Recreatieterrein en -gebouw	4,1	0,9
L01.07	Laan	3,5	0,8
N17.04	Eendenkooi	3,1	0,7
N05.04	Dynamisch moeras	2,2	0,5
N05.03	Veenmoeras	1,8	0,4
N17.05	Wilgengriend	1,7	0,4
L01.06	Struweelhaag	1,0	0,2
L01.02	Houtwal en houtsingel	0,8	0,2
L01.01	Poel en klein historisch water	0,7	0,2
L01.03	Elzensingel	0,7	0,2
L01.08	Knotboom	0,4	0,1
L01.05	Knip- of scheerheg	0,3	0,1
L02.02	Historisch bouwwerk en erf	0,2	0,0
L01.16	Bossingel	0,2	0,0
L02.03	Historische tuin	0,03	0,0
Totaal		441,4	100

3 Werkwijze

3.1 Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (van Manen 2024, Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn de meeste aanwezige soorten gekarteerd, met uitzondering van de meest algemene (Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink).

De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Uitsluitende waarnemingen betreffen waarnemingen van twee (of meer) tegelijkertijd zingende/baltsende vogels van dezelfde soort. Bij roofvogels en sommige andere zeldzamere soorten zijn nesten gezocht als de terreingesteldheid dit toeliet.

Aan het onderzoeksgebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht tussen maart en juni (tabel 1). Bezoeken vingen meestal aan ruim voor zonsondergang en liepen geregeld door tot rond het middaguur. Naast de reguliere ochtendbezoeken is het gebied op tweemaal gedurende de avond/nacht bezocht, dit om ook nachttactieve soorten als uilen en rallen vast te kunnen leggen.

Omdat het gebied niet in één ochtend te belopen was is het op het oog opgedeeld in twee delen, een westelijk (223,0 ha) en oostelijk deel (218,5 ha). Om dubbeltellingen of te grote verschillen tussen de twee deelgebieden te voorkomen zijn de twee deelgebieden telkens geteld in dezelfde week. Er is in totaal 58 uur en 53 minuten gespandeerd aan ochtendbezoeken, en 4 uur en 8 minuten aan avond/nachtbezoeken (tabel 2). De gemiddelde onderzoeksintensiteit tijdens de ochtendbezoeken bedraagt 7,4 min/ha. Dit is een passende onderzoeksintensiteit gezien de variatie in het onderzoeksgebied met enerzijds graslanden en anderzijds bos en bosschages.

Tabel 2. Overzicht bezoekdata en -tijden van de broedvogelkartering op Landgoed Haarzuilens in 2025.

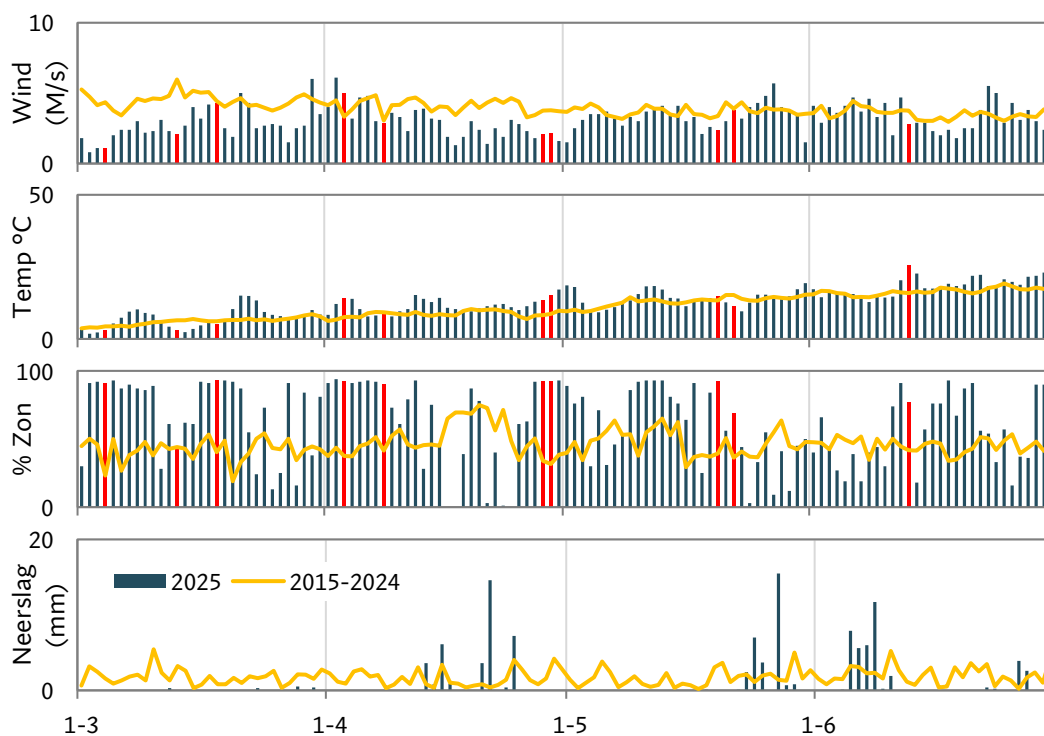
Datum	Begintijd	Eindtijd	Bezoekduur	Waarnemer
4 maart	19:34	21:12	1:38	A. de Jong
13 maart	06:33	11:28	4:55	C. Brinkman
18 maart	06:22	12:39	6:17	A. de Jong
3 april	06:36	12:09	5:33	C. Brinkman
8 april	06:41	11:49	5:08	A. de Jong
28 april	05:56	11:30	5:34	C. Brinkman
29 april	05:53	12:08	6:15	C. Brinkman
20 mei	05:04	11:02	5:58	C. Brinkman
22 mei	05:20	12:11	6:51	A. de Jong
13 juni	02:00	04:30	2:30	C. Brinkman
13 juni	04:36	09:48	5:12	C. Brinkman
13 juni	05:01	12:11	7:10	A. de Jong

3.2 Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet in de app Avimap, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Na afloop zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken. Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De database is zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata in de database en zijn weergegeven op de verspreidingskaarten.

3.3 Weers- en andere omstandigheden

Het weer is van invloed op de vogelactiviteit en daardoor mede bepalend voor de effectiviteit van het inventariseren. Slechte weersomstandigheden (regen, windkracht >4 Bft) kunnen leiden tot een lagere trefkans en op deze dagen is niet gekarteerd. In figuur 2 staan enkele gemiddelde weersvariabelen samengevat en zijn de bezoekdagen weergegeven. De bezoeken vielen telkens op gunstige dagen, zonder regen, met veel zon en met weinig tot een gemiddelde hoeveelheid wind.

Figuur 2. Gemiddelde windsnelheid (m/s), temperatuur (°C), percentage zonneshij (%) en hoeveelheid neerslag (mm) per dag in 2025 en in de periode 2015-2024 in De Bilt (KNMI). In rood de bezoekdagen.

3.4 Afwijkingen/foutendiscussie

Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de resultaten van de karteringen afwijken van een reguliere BMP-telling. Het betrekkelijk droge voorjaar zorgde voor gunstige weeromstandigheden waarbij vrijwel alle delen van het onderzoeksgebied bezocht konden worden. Het berkenbos in de noordoosthoek van het onderzoeksgebied was bij ronde vier zo dichtbegroeid met riet, braam en varens dat toegang werd bemoeilijkt, dit gebied is bij ronde vier en vijf vanaf de randen met extra aandacht geïnventariseerd.

4 Resultaten

4.1 Aantallen en dichtheden

In totaal werden in de het geïnventariseerde gebied 73 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 65 integraal zijn gekarteerd (tabel 3). De zeer algemene soorten Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren aanwezig als broedvogel maar zijn niet geteld.

Van de aangetroffen soorten staan er acht op de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten (van Kleunen *et al.* 2017). De Koekoek, Groene Specht en Grote Lijster staan te boek als 'kwetsbaar', daarnaast hebben Grutto, Raaf, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger en Kneu de status 'gevoelig' (tabel 3). De top vijf van algemeenste (karteer)soorten bestaat uit Wilde Eend (91 territoria), Zwartkop (80 territoria), Aalscholver (60 nesten), Fazant (58 territoria) en Houtduif (47 territoria).

Tabel 3. Broedvogels van Landgoed Haarzuilens (441,5 ha) in 2025 met waar relevant de Rode Lijst-status (van Kleunen *et al.* 2017); (KW=Kwetsbaar, GE=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	Rode lijst
Grote Canadese Gans	4	0,9	
Brandgans	5	1,1	
Grauwe Gans	42	9,5	
Soepgans	1	0,2	
Knobbelzwaan	3	0,7	
Nijlgans	23	5,2	
Krakeend	18	4,1	
Wilde Eend	91	20,6	
Soepeend	21	4,8	
Kuifeend	5	1,1	
Fazant	58	13,1	
Blauwe Pauw	2	0,5	
Koekoek	3	0,7	KW
Holenduif	14	3,2	
Houtduif	47	10,6	
Waterhoen	2	0,5	
Meerkoet	29	6,6	
Fuut	5	1,1	
Scholekster	5	1,1	
Kievit	9	2,0	
Grutto	2	0,5	GE
Tureluur	1	0,2	
Ooievaar	4	0,9	
Aalscholver	60	13,6	
Blauwe Reiger	26	5,9	
Sperwer	1	0,2	
Havik	1	0,2	
Buizerd	3	0,7	

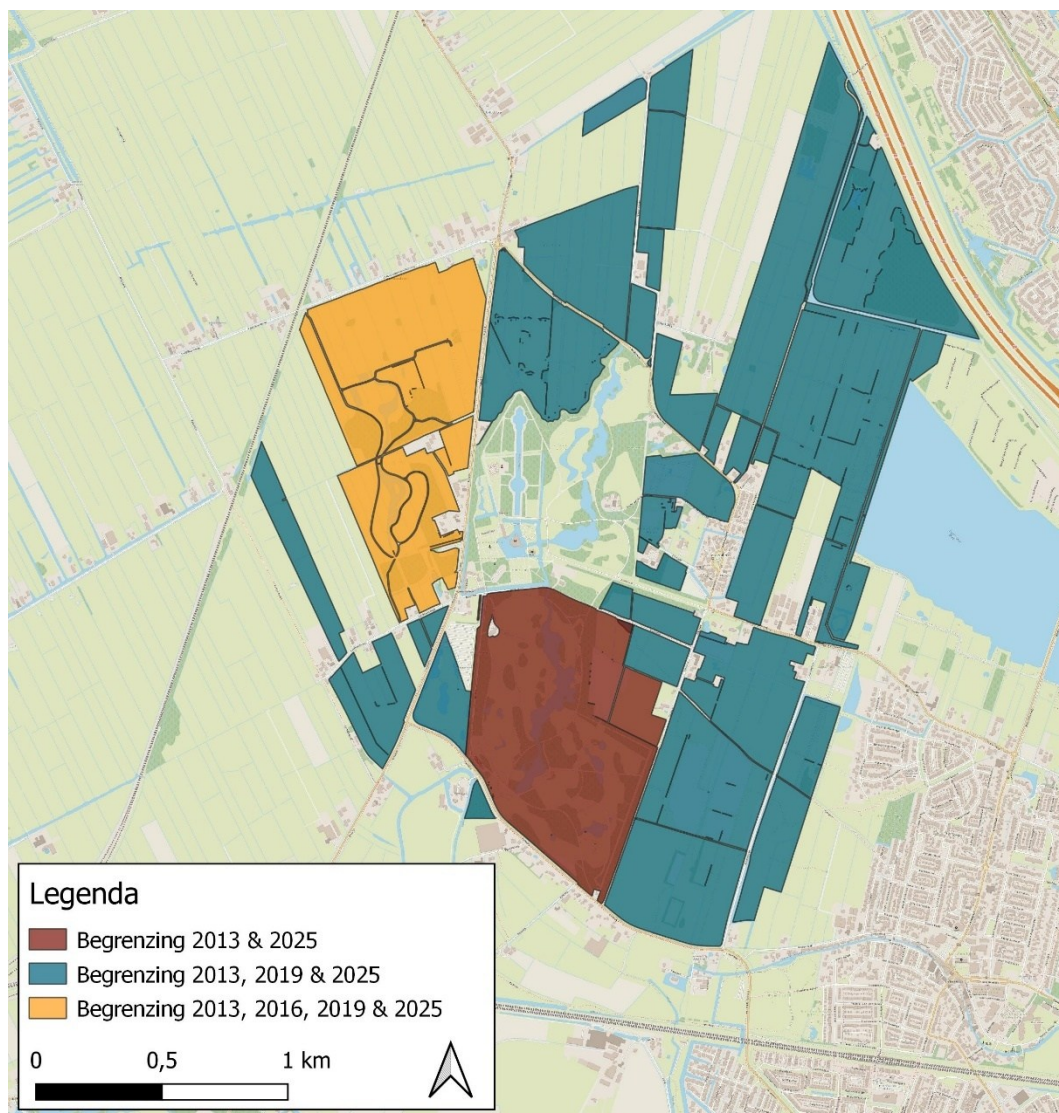
Soort	N	N/100 ha	Rode lijst
Bosuil	5	1,1	
IJsvogel	3	0,7	
Grote Bonte Specht	17	3,9	
Groene Specht	5	1,1	KW
Torenavalk	2	0,5	
Halsbandparkiet	5	1,1	
Gaai	7	1,6	
Ekster	4	0,9	
Kauw	3	0,7	
Zwarte Kraai	24	5,4	
Raaf	1	0,2	GE
Cetti's Zanger	7	1,6	
Staartmees	7	1,6	
Fitis	31	7,0	
Rietzanger	24	5,4	
Kleine Karekiet	38	8,6	
Bosrietzanger	35	7,9	
Spotvogel	15	3,4	GE
Sprinkhaanzanger	2	0,5	
Zwartkop	80	18,1	
Tuinfluiter	17	3,9	
Braamsluiper	5	1,1	
Grasmus	41	9,3	
Boomklever	10	2,3	
Boomkruiper	22	5,0	
Spreeuw	15	3,4	
Zanglijster	27	6,1	
Grote Lijster	1	0,2	KW

Soort	N	N/100 ha	Rode lijst
Grauwe Vliegenvanger	9	2,0	GE
Blauwborst	5	1,1	
Roodborsttapuit	2	0,5	
Heggenmus	23	5,2	
Appelvink	2	0,5	

Soort	N	N/100 ha	Rode lijst
Groenling	7	1,6	
Kneu	2	0,5	GE
Putter	12	2,7	
Rietgors	8		

4.2 Vergelijking met eerdere karteringen

De vogelgemeenschap van Landgoed de Haar en de directe omgeving worden al tientallen jaren goed bijgehouden. Van 1995 tot 2017 werd het westelijke deel van Landgoed de Haar inclusief aangrenzende landbouwgebieden geïnventariseerd, in Parkbos de Haar wordt sinds 2018 geïnventariseerd door vrijwilligers volgens de BMP-A methode. Naast deze inventarisaties bestaan ook professionele broedvogelkarteringen uit 2013 (Terlouw 2013), 2016 (Terlouw 2017) en 2019 (van der Neut 2019). We hebben alleen de professionele karteringen gebruikt als vergelijkingsmateriaal met onze kartering. In 2013 is hetzelfde gebied geïnventariseerd als in 2025, in 2016 is uitsluitend het Parkbos aan de westzijde van het onderzoeksgebied geïnventariseerd en in 2019 is het gehele onderzoeksgebied met uitzondering van het golfterrein onderzocht. In zowel 2013, 2016 als 2019 is gewerkt met de BMP-A- (Algemene soorten) methode, waarbij alle soorten worden geteld en iets meer bezoeken worden gebracht dan bij een integrale SNL-kartering (van Manen 2024). Bij de karteringen in 2019 werden bijvoorbeeld drie nachtbezoeken en zes ochtendbezoeken gebracht. De kartering uit 2025 bestaat uit een kleinere selectie van soorten (BMP- B, Bijzondere soorten) plus enkele extra soorten en uit minder bezoeken, namelijk vijf ochtendbezoeken en twee nachtbezoeken. Dat heeft gevolgen voor de waarneemkans. Op basis van de vastgestelde aantallen lijken de verschillen echter mee te vallen en in elk geval ondergeschikt te zijn aan de zeer grote veranderingen die de broedvogelbevolking onderging. Met name het Parkbos heeft een ware metamorfose in de vogelbevolking gezien in de afgelopen jaren.

Figuur 3. De begrenzing van de gekarteerde gebieden van landgoed Haarzuilens in 2013, 2016, 2019 en 2025.

Landgoed Haarzuilens, exclusief golfterrein

Het grootste deel van het gekarteerde gebied bestaat uit halfopen en open terrein, waarin grasland, kleinschalige akkers, boomsingels en struweel een afwisselend geheel vormen. In 2013 en 2019 werden deze terreinen ook gekarteerd (figuur 3). In dit gebiedsdeel zijn Grauwe Ganzen duidelijk toegenomen (tabel 4). De afwisseling van water met moerasachtige delen en gras maakt het gebied geschikt als broedgebied. Andere watervogels laten een wisselend beeld zien. Zo is het aantal Knobbelzwanen, Meerkoeten en Wilde Eenden afgenomen en hebben de Nijlgans en Kuifeend ook terrein verloren. Oorzaken voor deze veranderingen zijn lastig te geven. Bij Knobbelzwaan en Wilde Eend komt de afname overeen met elders in de provincie Utrecht. Nijlgansen en Meerkoeten nemen elders in de provincie toe en Kuifeend blijft daar recent stabiel (stats.sovon.nl). Bij roofvogels laten Sperwer en Havik een stabiel aantal zien, Buizerd en Torenvalk namen toe. Mogelijk is de voedselsituatie voor deze twee muizeneters verbeterd dankzij het extensieve beheer van het grasland. Kieviten, broedvogels die zeer open terrein prefereren, zijn door het ontstaan van een meer besloten karakter van het gebied op veel plekken verdwenen. Kraaiachtigen namen duidelijk toe. Rietvogels zoals de Kleine Karekiet en Rietzanger zijn een stuk talrijker dan in 2013. De ontwikkeling van een struiklaag met jonge bomen heeft soorten als de Houtduif, Zwartkop en Spotvogel verder in de kaart gespeeld; de toenames zijn sterker dan op landelijk niveau te

zien is, wat doet vermoeden dat lokale factoren een belangrijke rol spelen. De Fitis profiteert van het huidige bosstadium, maar zal met de verdere bosveroudering vermoedelijk op termijn gaan afnemen.

Tabel 4. Veranderingen van de broedvogelbevolking van het gekarteerde deel van Landgoed Haarzuilens in 2013, 2019 en 2025 (weergegeven in figuur 3).

Soort	2013	2019	2025
Grote Canadese Gans	0	6	1
Grauwe Gans	1	12	40
Knobbelzwaan	11	5	3
Nijlgans	12	25	15
Bergeend	0	1	0
Mandarijneend	1	0	0
Slobeend	0	3	0
Krakeend	7	25	14
Wilde Eend	109	130	75
Soepeend	1	26	18
Kuifeend	5	6	1
Fazant	6	39	49
Kwartel	0	1	0
Koekoek	0	1	3
Holenduif	1	2	4
Houtduif	7	26	32
Waterhoen	2	3	1
Meerkoet	40	67	21
Fuut	1	1	2
Scholekster	4	4	4
Kievit	33	24	9
Kleine Plevier	1	0	0
Grutto	3	1	2
Tureluur	5	4	1
Ooievaar	0	1	1
Sperwer	0	1	1
Havik	1	1	1
Buizerd	1	2	3
Bosuil	1	1	2
IJsvogel	0	1	2
Kleine Bonte Specht	0	1	0
Grote Bonte Specht	2	6	5
Groene Specht	0	0	2

Soort	2013	2019	2025
Torenvalk	1	2	2
Gaai	1	1	5
Ekster	1	0	4
Zwarte Kraai	7	11	15
Matkop	1	0	0
Staartmees	2	7	3
Fitis	11	39	30
Rietzanger	0	14	24
Kleine Karekiet	3	26	38
Bosrietzanger	12	42	34
Spotvogel	3	10	13
Snor	0	1	0
Sprinkhaanzanger	0	3	2
Zwartkop	17	42	60
Tuinfluit	13	25	16
Braamsluiper	0	2	5
Grasmus	13	75	38
Boomkruiper	2	8	8
Spreeuw	2	10	4
Zanglijster	8	26	18
Grote Lijster	0	0	1
Grauwe Vliegenvanger	1	3	2
Blauwborst	1	7	5
Nachtegaal	1	1	0
Roodborsttapuit	1	5	2
Ringmus	2	2	0
Heggenmus	8	27	20
Witte Kwikstaart	0	1	0
Appelvink	0	1	1
Groenling	8	8	7
Kneu	0	2	2
Putter	4	24	12
Rietgors	6	22	8

Golfterrein

Bij de bespreking van de resultaten van het golfterrein is de oude begrenzing aangehouden en blijven de open graslanden die na 2013 bij het golfterrein zijn gevoegd buiten beschouwing. Het gaat om het deel dat in 2013 en 2025 werd gekarteerd (zie figuur 3). Ten opzichte van 2013 is het aantal ganzen en eenden op het golfterrein toegenomen (tabel 5). In het oog springt de toename van Wilde Eend en Krakeend. Ook andere watervogels, zoals Meerkoet en Fuut hebben een gunstige ontwikkeling doorgemaakt. Mogelijk speelt natuurlijker beheer van de waterpartijen hier een rol. De kolonie van Aalscholvers en Blauwe Reigers is ook flink uitgebreid. Nieuwkomers zijn de Ooievaar en Halsbandparkiet. Hun vestiging past binnen de landelijke uitbreiding. De oude bomenlanen met hollen en boomstompen bieden steeds meer nestgelegenheid voor deze soorten. De meeste zangvogels laten geen opvallende verschillen zien ten opzichte van de landelijke ontwikkelingen. Zo past de afwezigheid van Goudhaan en Sprinkhaanzanger in de landelijke afname. Het aantal Grauwe Vliegenvangers springt daarentegen positief in het oog (zie hoofdstuk 4).

Tabel 5. Veranderingen van de op het golfterrein van Landgoed Haarzuilens in 2013 en 2025 (weergegeven in Figuur 3). Enkele algemene soorten (-) zijn in 2025 niet geteld, zie hiervoor hoofdstuk 3.

Soort	2013	2025	Soort	2013	2025
Grote Canadese gans	2	3	Kauw	1	3
Brandgans	1	5	Zwarte kraai	4	9
Grauwe gans	3	2	Raaf	1	1
Nijlgans	6	8	Pimpelmees	26	-
Slobeend	2	0	Koolmees	31	-
Krakeend	0	4	Staartmees	2	4
Wilde eend	5	16	Fitis	1	1
Soepeend	0	3	Tjiftjaf	15	-
Kuifeend	0	4	Bosrietzanger	2	2
Fazant	1	9	Spotvogel	0	2
Holenduif	4	10	Sprinkhaanzanger	1	0
Houtduif	10	15	Zwartkop	20	20
Waterhoen	0	1	Tuinfluit	2	1
Meerkoet	5	8	Grasmus	0	3
Fuut	1	3	Goudhaan	3	0
Scholekster	0	1	Winterkoning	54	-
Ooievaar	0	3	Boomklever	11	10
Aalscholver	11	60	Boomkruiper	20	14
Blauwe reiger	22	26	Spreeuw	8	11
Havik	1	0	Zanglijster	11	9
Buizerd	2	0	Grote Lijster	1	0
Bosuil	1	3	Merel	28	-
IJsvogel	1	1	Grauwe Vliegenvanger	1	7
Grote Bonte Specht	11	12	Roodborst	7	-
Groene specht	1	3	Heggenmus	3	3
Halsbandparkiet	0	5	Vink	31	-
Gaai	1	2			

Parkbos

Het gebied dat nu bekend staat onder de naam Parkbos de Haar heeft in het afgelopen decennium een grote metamorfose doorgemaakt, en dit is ook goed te zien in de broedvogelsamenstelling (tabel 6). In 2013 bestond het gebied nog uit agrarisch gebruikte graslanden, grotendeels ongeschikt voor struweelsoorten. Na de aanplant van duizenden bomen in 2015 ontdekten struweelsoorten zoals Fitis en Grasmus het gebied, deze ontwikkeling zette zich ook door tot in 2019 toen tientallen Bosrietzangers werden gekarteerd. Bij het ouder worden van het struweel en het hoger worden van de bosschages verdwijnt ook weer habitat van sommige soorten. Bosrietzangers voelen zich inmiddels weer minder thuis in de hogere bosschages maar houden stand in het struweel aan de randen, hetzelfde geldt voor Grasmus. Daarentegen zijn Zwartkop en Heggenmus weer sterk toegenomen en houdt Fitis ook goed stand. Inmiddels is het bos tien jaar oud en voelen ook soorten van ouder loofbos als Houtduif en Gaai zich thuis in het Parkbos.

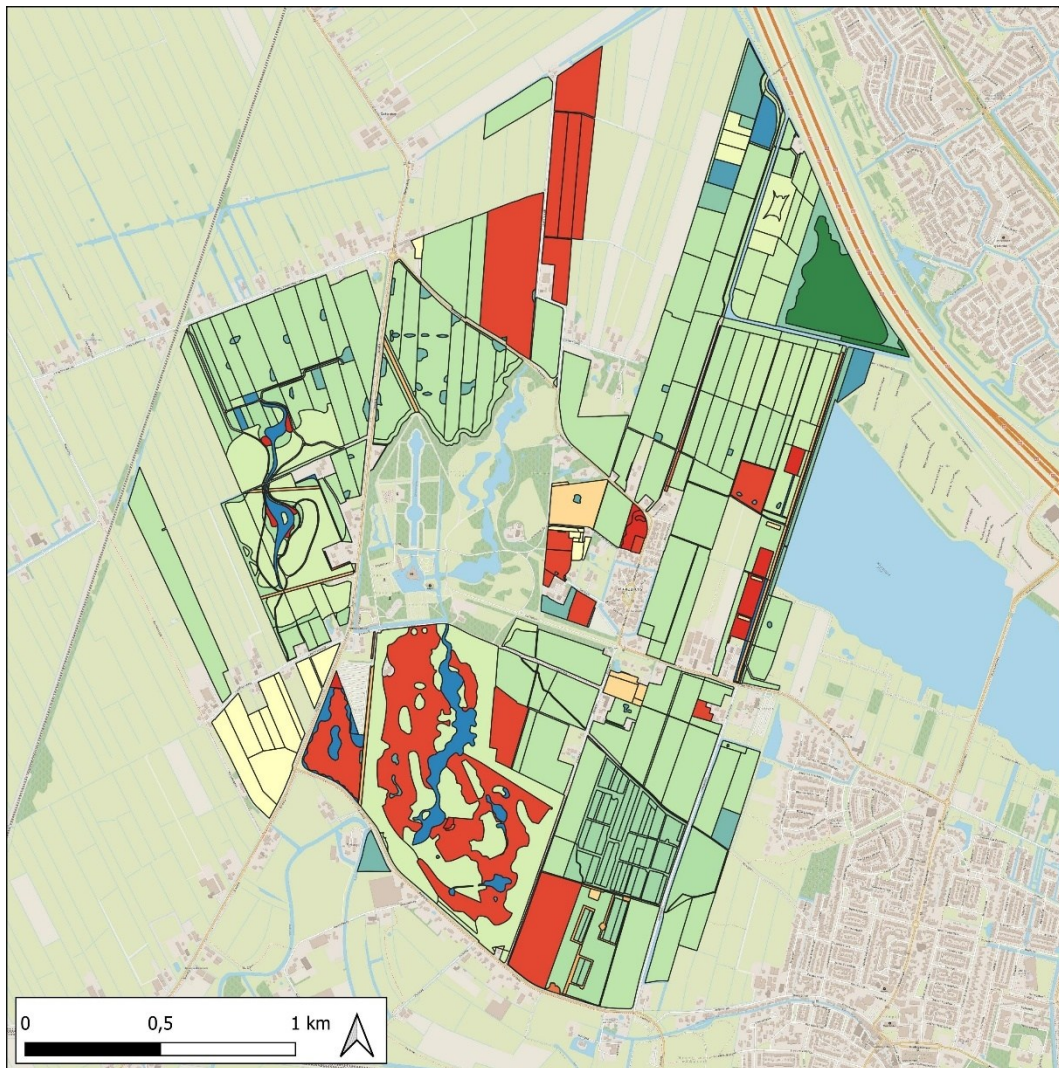
Tabel 6. Veranderingen van de broedvogelbevolking van het Parkbos (61,9 ha), onderdeel van Landgoed Haarzuilens, Haarzuilens in 2013, 2016, 2019 en 2025 (weergegeven in Figuur 3).

Soort	2013	2016	2019	2025
Grote Canadese Gans	0	1	3	0
Grauwe Gans	0	0	4	24
Knobbelzwaan	1	0	2	1
Nijlgans	1	1	6	2
Bergeend	0	0	1	0
Slobeend	0	0	0	0
Krakeend	1	0	9	4
Wilde Eend	29	24	40	27
Soepeend	0	0	0	1
Kuifeend	2	5	5	1
Fazant	0	0	12	7
Koekoek	0	0	1	1
Holenduif	0	2	0	0
Houtduif	1	1	1	6
Waterhoen	1	0	0	0
Meerkoet	7	22	20	7
Fuut	0	1	1	1
Scholekster	1	1	1	2
Kievit	8	15	11	8
Grutto	3	2	1	2
Tureluur	2	3	0	1
Bosuif	0	0	0	1
IJsvogel	0	0	0	1

Soort	2013	2016	2019	2025
Torenvalk	0	1	0	0
Gaai	0	0	0	2
Zwarte Kraai	1	3	0	2
Staartmees	0	0	0	2
Fitis	0	1	11	14
Rietzanger	0	0	2	0
Kleine Karekiet	0	0	3	7
Bosrietzanger	0	0	31	7
Spotvogel	0	0	4	7
Zwartkop	1	3	4	25
Tuinfluit	0	0	10	6
Grasmus	0	2	28	8
Zanglijster	0	1	6	8
Blauwborst	0	0	3	0
Nachtegaal	1	0	0	0
Roodborsttapuit	0	0	1	0
Ringmus	2	5	0	0
Heggenmus	1	0	2	8
Witte Kwikstaart	0	1	0	0
Appelvink	0	0	0	1
Groenling	0	1	2	3
Putter	0	2	4	3
Rietgors	0	0	5	2

4.3 SNL-beheertypen

In figuur 3 is de verspreiding van SNL-beheertypen weergegeven en in tabel 7 staan de beheertypen met de kwalificerende vogelsoorten. In het algemeen worden meer kwalificerende soorten aangetroffen in beheertypen waarvan het oppervlakte groter is.

Legenda

SNL-beheertypen	L01.09 Hoogstamboomgaard	N14.03 Haagbeuken- en essenbos
E01.02 Recreatieterrein en -gebouw	L01.16 Bossingel	N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
E01.06 Overige cultuurgrond	L02.03 Historische tuin	N17.03 Park- en stinzenbos
L01.02 Houtwal en houtsingel	N00.01 Nog om te vormen naar natuur	N17.04 Eendenkooi
L01.03 Elzensingel	N10.02 Vochtig hooiland	N17.05 Wilgengriend
L01.05 Knip- of scheerheg	N12.02 Kruiden- en faunairijk grasland	N04.02 Zoete plas
L01.06 Struweelhaag	N12.03 Glanshaverhooiland	N05.03 Veenmoeras
L01.07 Laan	N12.05 Kruiden- en faunarijke akker	N05.04 Dynamisch moeras
L01.08 Knotboom	N12.06 Ruigteveld	L01.01 Poel en klein historisch water

Figuur 3. SNL-beheertypen van het gekarteerde gebied.

Tabel 7. In het gebied voorkomende SNL-typen met kwalificerende vogelsoorten. Beheertypen waarvoor geen kwalificerende vogelsoorten zijn aangetroffen zijn niet in de tabel opgenomen.

Beheertype	Opp. ha	Soort	Aantal
N17.03	Park- en stinzenbos	47,37 Grote Bonte Specht	12
		Groene Specht	3
		Boomklever	8
		Appelvink	2
N15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos	9,4 Groene Specht	1
N12.06	Ruigteveld	6,17 Bosrietzanger	4
		Grasmus	2
N05.04	Dynamisch moeras	2,18 Rietzanger	5
		Blauwborst	1
N05.03	Veenmoeras	1,76 Rietzanger	4
		Blauwborst	2
N17.05	Wilgengriend	1,68 Cetti's Zanger	1
		Blauwborst	1

4.4 Soortbesprekingen

Hierna wordt een selectie van soorten besproken. Het gaat om soorten van de Rode Lijst en enkele andere broedvogels die een opvallende ontwikkeling doormaken. De verspreidingskaarten van de soorten zijn in de bijlage te vinden.

Krakeend, n=18

Deze snel in aantal toenemende eendensoort heeft ook op Haarzuilens een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Op basis van de verschillende karteringen lijkt er de laatste jaren geen sprake van verdere groei meer te zijn geweest. Op het golfterrein is de soort recent verschenen, dat past in het algemenere beeld dat Krakeenden steeds vaker langs vijvers in meer besloten gebieden gaan broeden. De andere territoria werden vooral in het open grasland aangetroffen.

Blauwe Pauw, n=2

Een opvallende broedvogelsoort voor Landgoed Haarzuilens is de Blauwe Pauw. In 2025 werd vrijwel iedere ronde een mannelijke Blauwe Pauw gezien en gehoord aan de westkant van het berkenbos en oostzijde van de eendenkooi. Verder bevond zich in en rond de eendenkooi een paartje dat gezamenlijk optrok. Meermaals is het gebied uitgekamd, helaas bleef een nestvondst uit. Sinds 2011 zijn er vrij vliegende Blauwe Pauwen aanwezig in en rond de eendenkooi. In 2017 werden twee nesten gevonden en in 2018 zijn er kuikens gezien. Sindsdien lijken de aantallen Blauwe Pauwen hier af te nemen. Landgoed Haarzuilens is een van de weinige locaties in Nederland waar Blauwe Pauwen een territorium in de vrije natuur bezetten.

Koekoek, n=3

Hoewel het de Koekoek de laatste jaren voorzichtig voor de wind gaat blijft de soort kwetsbaar. In 2025 werden drie territoria Koekoek vastgesteld, dit is hoger dan in 2013 (0)

en 2019 (1). Omdat Koekoek geen ingewikkelde soort is om vast te stellen maar zingende mannen snel grotere afstanden kunnen overbruggen is extra aandacht besteed aan mogelijke dubbeltellingen. Met name bij territoria dicht tegen elkaar liggen dubbeltellingen op de loer. De twee zingende mannen aan de oostzijde zijn echter regelmatig tegelijk waargenomen en betreffen dus zeker twee territoria. In het Parkbos werd naast een zingende man ook een alarmerend vrouwtje waargenomen.

Scholekster, n=5

In tegenstelling tot de negatieve landelijke ontwikkeling laat de Scholekster een stabiele stand zien in het overlappende, onderzochte gebied (2013: 4, 2019: 4 en nu ook 4). Op de *greens* van het golfterrein werden twee territoria gevonden en in de kruidenrijke graslanden ten noorden van het Parkbos alarmeerde twee paren tijdens het bezoek in mei. Het andere territorium werd vastgesteld in het grasland ten noorden van het dorp Haarzuilens, langs het Rijnveldsche Pad.

Kievit, n=9

Wie naar de ontwikkeling van de aantallen Kieviten op Landgoed Haarzuilens kijkt schrikt zich een hoedje. Van 33 territoria in 2013, naar 28 in 2019 en negen in 2025. Een klein deel van deze achteruitgang is te verklaren door de aanleg van Parkbos de Haar, hierdoor verdween een deel van het broedgebied ten gunste van nieuwe natuur en een recreatiebos. De resterende afname is vrij raadselachtig. Hoewel de Kievit in heel Nederland een gestage afname toont is de trend in Utrecht sinds 2013 stabiel te noemen, weliswaar na een afname begin 2000. Het ontbreken van Kieviten aan de zuidoostkant van het onderzoeksgebied is opvallend, in 2013 en 2019 waren deze akkers nog goed voor respectievelijk tien en elf territoria Kievit. Net buiten het onderzoeksgebied, tegen de bebouwing van Vleuten aan, waren wel enkele territoria Kievit aanwezig.

Waakse Kievit in de kruidenrijke graslanden van het Parkbos. 29 april 2025 (Christian Brinkman)

Grutto, n=2

De landelijke trend voor Grutto is sinds begin jaren negentig dalende, en ook op provinciaal niveau is het afname wat de klok slaat. Mooi is dan ook dat in 2025 nog twee territoria Grutto konden worden geconstateerd in het onderzoeksgebied (in 2013 en 2019 respectievelijk 3 en 1). Op 29 april werd door twee paartjes flink gealarmeerd ten noorden van het Parkbos, samen met Kieviten en Tureluur werden Zwarte Kraaien verjaagd. Tijdens de bezoeken in mei en juni werden echter geen Grutto's meer aangetroffen. Waarschijnlijk mislukten broedpogingen in een vroeg stadium. In hoeverre het maaien van percelen nabij het plasdras daarbij een rol speelde is niet duidelijk.

Alarmerende Grutto in kruidenrijk grasland. 29 april 2025 (Christian Brinkman)

Tureluur, n=1

De Tureluur laat een duidelijke afname zien in de reeks karteringen. In het grasland aan de noordzijde van het Parkbos ging het om één territorium. Mogelijk speelt het maaien in mei hier een negatieve rol; in maart en april werden hier telkens zeker twee paren gezien, daarna maar een. In 2019 ging het hier nog om drie territoria. Aan de oostzijde van het landgoed werden geen Tureluurs meer gevonden, in 2019 daar nog wel twee.

Aalscholver, n=60

Sinds 2008 is er een gestaag groeiende aalscholverkolonie aanwezig op golfterrein De Haar. Sinds 2015 schommelt het aantal nesten tussen de 40 en 75, het aantal van 60 in 2025 past daar mooi middenin. De takken rondom de nesten zijn inmiddels vrij uitgebeten wit van de ontlasting, hierdoor is de kolonie goed van afstand waarneembaar.

Blauwe Reiger, n=26

Het aantal nesten van Blauwe Reigers werd meerdere keren geteld. De kolonie bevindt zich in de dennen op het centrale deel van het golfterrein. In totaal ging het om minimaal 26 bezette nesten.. De kolonie wordt jaarlijks door vrijwilligers geteld voor het Meetnet

Broedvogels met tussen 2019 en 2025 aantallen die tussen de 42 en 49 schommelen. Vanwege de overlap met de kolonie Aalscholvers is het moeilijk om de nesten van beide soorten te onderscheiden en er kunnen tijdens de kartering daarom enkele nesten middenin de aalscholverkolonie gemist zijn, hoewel er tijdens meerdere bezoeken is geteld.

Sperwer, n=1

In het bosje ten zuiden van het golfterrein werd een bezet nest van een paartje Sperwers gevonden op circa 12 meter hoogte in een Spaanse aak. De eerste aanwijzing daarvoor was een plukplaats van het mannetje, met onder andere resten van een gepredeerde Grote Bonte Specht. Over het broedsucces van dit nest is niets bekend; in juni was het erg stil bij het nest, maar was er wel een kleine beetje dons aan de randen te zien. In 2019 werd hier ook een nest gevonden.

Plukplaats van Sperwer in het bosje ten zuiden van de Parkweg. De horizontale stam is een ideale plek voor het mannetje om zangvogels te plukken en naar het broedende vrouwtje te brengen. 22 mei 2025 (Albert de Jong)

Havik, n=1

Er werd één bezet nest van een Havik gevonden in het berkenbosje nabij de A2. Dit nest was bij de karteringen in 2013 en 2019 ook bezet. Het nest dat in 2013 nog aan de noordoostzijde van het golfterrein werd aangetroffen werd deze keer niet meer gevonden. Haviken laten sinds de opkomst van hoogpathogene vogelgriep een flinke afname zien (zie o.a. Bijlsma 2023). Het verdwijnen van territoria past dus in een landelijke afname.

Buizerd, n=3

In totaal werden twee bezette nesten gevonden en leverde een combinatie van (alarm)waarnemingen in het berkenbosje langs de A2 een derde territorium op. Eén nest bevond zich in het bosje net ten zuiden van het golfterrein, aan de overkant van de Parkweg, op nog geen 100 meter van een sperwernest. Het andere nest werd bij een bezoek in juni aangetroffen in een boomgroep in het extensieve grasland net ten noorden van het kasteelbos. Een nestbegin in een oud wilgenbosje aan de zuidrand van het Parkbos zette niet door: de Buizerd die hier op 18 maart nestbouwend en baltsend werd gezien, was hier later in het seizoen niet meer te vinden. De stand ten opzichte van de eerdere karteringen lijkt hiermee stabiel, al zijn het wel andere nestplaatsen dan tijdens de vorige karteringen. Zo werd ondanks goed zoeken bijvoorbeeld geen nest op het golfterrein meer aangetroffen, terwijl hier in 2013 nog twee nesten werden gevonden.

Bosuil, n=5

Bij het avondbezoek op 4 maart werd op voor Bosuilen geschikte plekken telkens kort de baltsroep van het mannetje afgespeeld. Het ging om 24 korte 'tapesessies', bedoeld om reactie van territoriale Bosuilen uit te lokken. Op deze manier werden zes roepende Bosuilen waargenomen, waarvan twee net buiten het onderzochte gebied. Bij een nachtbezoek van 12 op 13 juni werd het vijfde territorium gevonden in de eendenkooi. Op 8 april zaten twee grote takkelingen te zonnen in een spar nabij het clubgebouw van het golfterrein. Op het golfterrein ging het aantal van één naar drie. Ten opzichte van 2019 werden enkele nieuwe territoria gevonden, maar dat kan mede het gevolg zijn van de gebruikte geluidnabootsing. Ook verschilt de roepactiviteit van Bosuilen sterk per avond. Het vastgestelde totaal moet daarom vooral als minimum worden gezien. In territorium in het Parkbos ligt een oud, klein stukje bos dat grenst aan enkele tuinen. Waarschijnlijk is daar nestgelegenheid te vinden.

Grote Bonte Specht, n=17

Veruit de meeste Grote Bonte Spechten werden vastgesteld in het goed ontwikkelde bos op het golfterrein (12 territoria). In 2013 ging het hier om 11 territoria. De stand is hier dus min of meer gelijk gebleven. In de kartering van 2019 was al te zien dat Grote Bonte Spechten zich enigszins hadden uitgebreid in het meer open deel van het gebied, waar toen verspreid zes territoria werden gevonden. Ten opzichte van dat jaar lijkt het totaal niet verder te zijn toegenomen. Opvallend waren de territoria in de buurt van het voedselbos en in een solitaire boom langs de Thematerkade (die weliswaar wel dicht bij een singel met fruitbomen staat). In het Parkbos komt de soort nog niet voor als broedvogel. De bomen zijn daar nog te jong om in te broeden.

Groene Specht, n=5

De Groene Specht heeft zich recent uitgebreid in het gekarteerde gebied. Het aantal territoria nam toe ten opzichte van voorgaande karteringen. Dit beeld past binnen de landelijke toename, die wordt toegeschreven aan bosveroudering en zachtere winters.

Raaf, n=1

Tijdens de eerste ronde werd in de aalscholver-/blauwe reigerkolonie een Raaf opgemerkt. Op 8 april werd de vermoedelijke nestlocatie gevonden en op 29 april werd door beide ouders boven het nest luid gealarmeerd en werden meerdere jongen waargenomen. Op 13 april zijn hier drie jongen geringd (via H. de Vos Burchart) en op 29 april stonden de Raven op uitvliegen. De Raaf is bezig met een gestage opmars in Nederland en vanaf 2013 worden met regelmaat Raven in en rond Haarzuilens gezien.

Vliegvulge juveniele Raven op nest op het golfterrein. 29 april 2025 (Christian Brinkman)

Spotvogel, n=15

Spotvogels zijn sinds vorige karteringen verder toegenomen. Territoria werden vooral in het halfopen landschap met elzensingels en boomgroepjes gevonden. De combinatie van veel stukken met een dichte struiklaag met daarin jonge bomen maken het gebied erg geschikt voor Spotvogels. De lokale toename past in de recente, positieve landelijke ontwikkeling.

Grote Lijster, n=1

Het territorium van de Grote Lijster is bijzonder omdat het zich op de oostgrens van een vrijwel 'grote lijsterloze' regio bevindt. In grote delen van het veenweidegebied dat ten westen van Haarzuilens begint komt de soort niet voor. Kennelijk is het extensief beheerde grasland (kleibodem op stroomrug) ten noorden van het kasteelbos nog geschikt voor deze bodemfoerageerder. Tijdens de karteringen in 2013 en 2019 werd de soort niet aangetroffen.

Zwartkop, n=80

De verdrievoudiging van de stand ten opzichte van 2013 valt op. Zwartkoppen hebben het Parkbos en de aangeplante heggen en struwelen in het open gebied aan de oostkant in de laatste tien jaar volop gekoloniseerd. Het terrein is daar zeer geschikt geworden voor deze in struiken broedende vogel, die graag de overgang van struweel naar open gebied opzoekt. Op het golfterrein bleef het aantal gelijk ten opzichte van 2013. Hier is het aanbod van geschikte struiken niet significant uitgebreid.

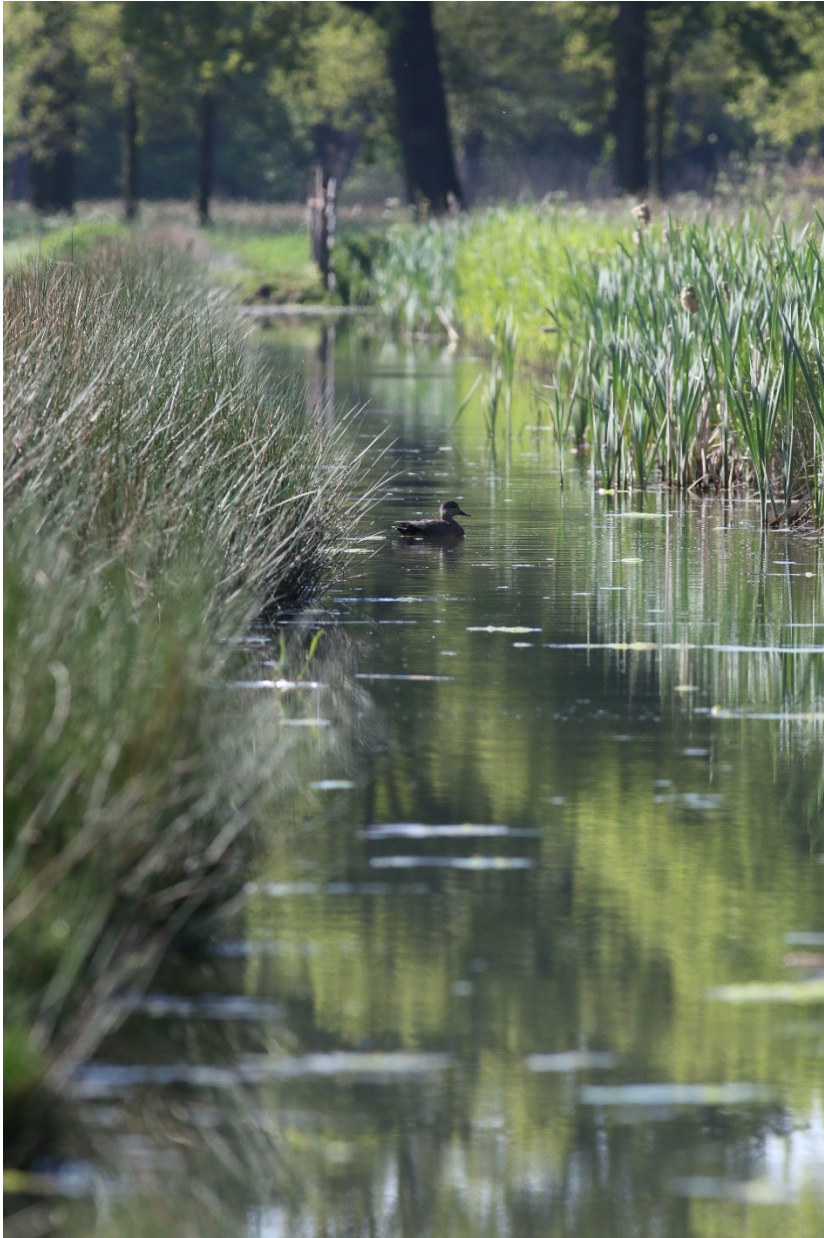
Grauwe Vliegenvanger, n=9

Het aantal van zeven Grauwe Vliegenvangers op het golfterrein valt op. In 2013 ging het hier om één zangpost en bij deze kartering werden er zeven aangetroffen. Op meerdere plekken werden territoriumconflicten waargenomen. Mogelijk speelt de verdere veroudering van de bomen langs de golfbaan een rol: Grauwe Vliegenvangers houden van zonnige, enigszins open plekken aan bosranden, met liefst wat kale (dode) takken als uitkijkpunt. De andere

territoria waren in de eendenkooi en in struweel bij de parkeerplaats aan de Polderweg te vinden.

Kneu, n=2

Voor Kneuen pakt de ontwikkeling aan de oostzijde van het landgoed positief uit. Het halfopen landschap met dichte hagen vormt een geschikt leefgebied voor deze zaadeter, die zijn nest graag in dichte, doornige struiken maakt. Net als in 2019 werden twee territoria aangetroffen in dit deel van het gekarteerde gebied.

Wakend mannetje Kraakeend in de polders rond Haarzuilens. 28 april 2025 (Christian Brinkman)

5 Evaluatie

De terreinen van Landgoed Haarzuilens vormen een afwisselend landschap en kennen een flinke variatie aan broedvogels. Het grootste deel van het gekarteerde oppervlak (441,5 ha) bestaat uit open en halfopen landschap met overwegend grasland en extensieve akkers. Een landgoedbos met golfterrein, berkenbroekbos, eendenkooi, wilgengriend en jong loofbos vormen daar afwisselingen op. Het oude bos rond het kasteel en het dorp werden niet gekarteerd.

Onder de vastgestelde soorten bevinden zich enkele schaarse broedvogels, zoals de Ooievaar, IJsvogel en Raaf. Ze hebben zich in de afgelopen decennia gevestigd in het gebied. Watervogels laten een wisselend beeld zien ten opzichte van de vorige karteringen: er zijn zowel toenames (Grauwe Gans) als afnames (Nijlgans), waarbij het moeilijk is om oorzaken te geven van deze veranderingen. Steltlopers die in het boerenland broeden hebben inmiddels lage dichtheden. Vooral de forse afname van de Kievit valt op en de Tureluur staat op het punt van verdwijnen. In de meest intensief beheerde raaigraslanden aan de noordzijde van het gekarteerde gebied komen nagenoeg geen vogels meer tot broeden. Sommige delen van het terrein zijn vanwege de toegenomen beslotenheid door hagen en bomen minder geschikt geraakt voor boerenlandvogels. In mei maaien in het kader van verschralling van grasland werkt eveneens in het nadeel van deze soorten. De uitbreiding van heggen en andere kleinschalige landschapselementen speelt in struiken broedende zangvogels juist in de kaart (o.a. Zwartkop, Spotvogel en Kneu). Voor de meeste bosvogels lijkt de veroudering van de bomen op het golfterrein gunstig uit te pakken. Halsbandparkieten, die snel toenemen, hebben de boomholtes gevonden om in te broeden. Kraaiachtigen zoals de Gaai en Zwarte Kraai zijn sinds 2013 toegenomen, vermoedelijk mede door de toename van geschikte nestbomen. Groene Spechten heeft eveneens geprofiteerd. Opvallend is de toegenomen aanwezigheid van Grauwe Vliegenvangers op verschillende open plekken aan de bosrand. Mogelijk speelt veroudering en beschikbaarheid van meer dood hout een rol.

In het in 2015 aangelegde Parkbos zorgt successie inmiddels voor het verdwijnen van pionierssituaties met ruigte, waardoor Blauwborsten, Bosrietzangers, Grasmussen en Roodborsttapuiten minder geschikt leefgebied vinden. Voor Fitis, Spotvogel en Heggenmus is het huidige stadium van het jonge bos juist zeer geschikt. De dichtheden van struikbroeders zijn nog relatief laag, mede doordat sommige delen van het Parkbos een hoge dichtheid aan dunne stammen hebben, zonder openheid en een goed ontwikkelde struiklaag. Meer variatie tussen open en meer gesloten bos, meer struiken en dood hout zouden voor een grotere dichtheid aan broedvogels kunnen zorgen. Positief is de recente vestiging van de Kneu, een zaadeter die recent iets opkrabbelt na een grootschalige afname in het hele land. Zaadeters zoals Groenling, Putter en Kneu kunnen met name profiteren van de kleinschaligheid en het gevarieerde aanbod van struiken en zaaddragende planten in en rond het voedselbos. In de kleine stukjes moeras zijn hoge dichtheden van Rietzanger, Blauwborst en Cetti's Zanger aangetroffen. Het op peil houden van de waterstand in deze gebiedsdelen kan helpen om deze soorten hier te behouden.

Voor enkele kwalificerende soorten van de SNL-beheertypen (tabel 7) geldt dat met beheermaatregelen een hogere dichtheid kan worden nagestreefd. Blauwborsten, Bosrietzangers en Grasmussen profiteren van openheid en (vochtige) ruigten. Successie zorgt er snel voor dat geschikte broedplaatsen voor deze soorten verdwijnen. Het in stand houden van ruigtes via beheer kan positief uitpakken.

6 Literatuur

Bijlsma R.G. 2024. Trends, broedresultaten en voedsel van roofvogels in Nederland in 2023. De Takkeling 32 (1): 5-61.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskarteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Neut, M.J.A. van der. 2019. Broedvogelonderzoek BMP-A 2019. Landgoed Haarzuilens (excl. Zuiderpark/golfbaan). Rapportkenmerk ER20191004v02. Ecoresult B.V., Dordrecht.

Sovon 2025. <https://www.sovon.nl/tellen/telprojecten/constant-effort-sites-ces>

Terlouw, S. 2013. Broedvogelonderzoek 2013. Landgoed Haarzuilens. Rapportkenmerk ER20131006. Ecoresult, Dordrecht. Terlouw, S. 2017. Broedvogelonderzoek BMP-A 2016. Parkbos De Haar. Rapportkenmerk ER20170303v02. Ecoresult B.V., Dordrecht.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl).

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.